

Uyumsal Yeme Davranışının Değerlendirilmesi: Bebeklik ve Erken Çocukluk Dönemlerine Yönelik İki Yeni Ölçeğin Geliştirilme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*
The Assessment of Adaptive Eating Behavior: The Reliability and Validity Study of Two Scales Towards Infancy and Early Childhood Stages

Habibe Dilsiz, İhsan Dağ

¹Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Cebeci Araştırma ve Uygulama Hastanesi, Ankara

²Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara

ÖZ:

GİRİŞ ve AMAÇ: Beslenme/yeme sorunu, çocuklarda en sık görülen davranışsal sorunlardan biridir. Ülkemizde bebeklik ve erken çocukluk dönemindeki çocukların beslenme ve yeme sorunlarını tespit etmek amacıyla geliştirilmiş olan herhangi bir ölçek bulunmamaktadır. Bu araştırmanın amacı; 9-36 ay (bebeklik dönemi) ve 37-72 ay (erken çocukluk dönemi) arasındaki çocukların yeme davranışlarının değerlendirilmesinde kullanılabilecek, ülkemiz çocuk nüfusuna uygun, geçerli ve güvenilir birer ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM ve GEREÇLER: Araştırma, Ankara il sınırları içindeki 26 kreş ve çocuk gündüz bakımevi ile bir Aile Sağlığı Merkezi olmak üzere toplam 27 farklı kurum ve kuruluşta toplam 1121 katılımcı ile yürütülmüştür. Araştırma kapsamında geliştirilen ölçeklerin geçerliğine ve güvenilirliğine ilişkin olarak; faktör analizi, alt ve üst % 27'lik grupların farklarının t testi ile incelenmesi, uzman görüşü, iç tutarlık, korelasyon teknik ve yöntemleri kullanılmıştır.

BULGULAR: Çalışma kapsamında; 9-36 ay (N=235) arasındaki bebekler için “Bebeklik Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (BDUYDÖ)” ve 37-72 ay (N= 886) arasındaki çocuklar için “Erken Çocukluk Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (EÇDUYDÖ)” olmak üzere iki farklı ölçek geliştirilmiştir. Ölçeklerde yer alan ortak faktörler; “İsteksizlik”, “Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi” ve “Ana Öğün Düzenine Tepki” dir. BDUYDÖ’de “Direnç”, EÇDUYDÖ’de ise “Agresyon” faktörleri dördüncü faktör olarak yer almıştır. Ölçeklerin sırasıyla; açıklanan toplam varyans oranları % 59,76 ve % 56,34, Cronbach alpha değerleri 0,90 ve 0,89 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları 0,95 ve 0,96’dır. Her iki ölçek için de alt-üst %27’lik grup ortalamaları arasındaki fark $p<0,001$ düzeyinde anlamlıdır. Ölçeklerin faktör yapısı doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre doğrulanmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ: Sonuçlar, ülkemiz çocuk nüfusuna özgü olarak geliştirilmiş olan ve 20’şer maddeden oluşan her iki ölçeğin de geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Bebeklik ve erken çocukluk dönemi, beslenme/yeme sorunu, ölçek geliştirme, geçerlik, güvenilirlik

Yayın hakları Güncel Pediatri’ye aittir.

Sorumlu yazar yazışma adresi: Habibe DİLSİZ, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Cebeci Araştırma ve Uygulama Hastanesi, Ankara, Türkiye, E-posta: habibedilsiz@hotmail.com

SUMMARY

INTRODUCTION: Feeding/eating problem is one of the most common behavioral problems in children. There is no qualified eating/feeding problems assessment scale to recognize infant/children feeding behavior problems between the ages of infancy and early childhood in our country. The aim of this research was to develop reliable and valid and suitable scales for our population to evaluate children eating behaviours between 9-36 months and 37-72 months.

METHODS: The research was conducted in 26 kindergatrens and one Family Health Center in Ankara with participant mothers of children between 9-36 months (N=235) and 37-72 months (N=1121). In relation to the validity and reliability of the scales developed within the scope of the study; factor analysis, internal consistency coefficients, correlations, comparison of the difference between high and low 27% groups, t test for independent groups, experts judgements were implemented.

RESULTS: In this study, two different scales were developed for babies of 9-36 months “Infancy Adaptive Eating Behaviour Scale (BDUYDÖ)” and for children between the ages 37-72 months “Early Childhood Adaptive Eating Behaviour Scale (EÇDUYDÖ)”. The common factors of the scales are “Reluctance”, “Eating Refusal Associated with Sensory Causes” and “Reaction to Main Meal Order”. “Resistance” in BDUYDÖ and “Aggression” in EÇDUYDÖ were the fourth factors. The total explained variances were; % 59.76 and % 56.34. The Cronbach alpha coefficients were 0.90 and 0.89 and test-retest reliability coefficients were 0.95 and 0.96 respectively. The mean differences of high-low 27% groups were significant at $p<0.001$ for two scales. The factor structures of both scales were confirmed by confirmatory factor analysis.

DISCUSSION and CONCLUSION: The results revealed that both 20 item BDUYDÖ and EÇDUYDÖ developed for the child population of our country specifically, were reliable and valid scales.

Keywords: Infancy and early childhood, feeding/eating problems, scale development, validity, reliability

* Bu çalışma, ilk yazarın ikinci yazar danışmanlığı altında tamamlanmış olan yüksek lisans tezinden üretilmiş ve “Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi: "Erken Müdahale". ” (11-13 Mayıs 2015, H.Ü. Kültür Merkezi, Ankara) Kongresi’nde ilk yazar tarafından sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Beslenme sorunu, çocuklarda en sık görülen davranışsal sorunlardan biridir. Sağlıklı gelişen çocuklarda % 25, gelişimsel gecikmeleri olan çocuklarda ise yaklaşık % 35 sıklıkta görülmektedir (1). Beslenme bozukluklarının, büyüme ve gelişmeye olan kalıcı etkilerinden dolayı sürekli olarak çocuklara zarar verme potansiyelleri vardır (2). Hayatın ilk yılında yeme reddi gösteren çocukların % 70 kadarında okul çağına da bu sorunun devam ettiği (3) ve küçük çocukluk döneminde beslenme bozukluğu olan kişilerin ergenlik döneminde de yeme bozukluğu semptomları gösterdiği bildirilmektedir (2).

Bebeklik ve ilk çocukluk çağı yaş aralığındaki çocukların yeme ve beslenme sorunları; Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel Sınıflandırması -IV (4), DSM-IV'ün güncellenmesi ile oluşturulan DSM-V (5) ve “Bebeklik ve Erken Çocukluk Döneminde Ruh Sağlığı ve Gelişimsel Sorunların Tanı Sınıflaması” (6)'na göre sınıflandırılmaktadır. DSM -IV 'te bebeklik ve ilk çocukluk çağı yaş ranjı için oluşturulan tanı sınıflaması “Bebek ya da Küçük Çocukların Beslenme ve Yeme Bozuklukları” başlığı altında toplanmış; “Pika”, “Geviş Getirme (Ruminasyon) Bozukluğu”, “Bebeklerde ya da Küçük Çocuklarda Beslenme Bozukluğu” alt başlıkları ile yer almıştır. DSM-V'te ise DSM-IV 'te yer alan bu ana başlık grubu ile “Yeme Bozuklukları” bölümü “Beslenme ve Yeme Bozuklukları” ismiyle birleştirilmiştir (5). Bebeklik ve Erken Çocukluk Döneminde Ruh Sağlığı ve Gelişimsel Sorunların Tanı Sınıflamasına göre ise, “Yedirme Davranışı Bozuklukları” ana başlığı altında; Durum Düzenlemesine Bağlı Yeme Bozukluğu, Bakım veren-Bebek Etkileşimine Bağlı Yeme Bozukluğu, İnfantil Anoreksi, Duyusal Nedenlere Bağlı Yeme Reddi/Yiyecekten Tikslenme, Tıbbi Durumlarla İlişkili Yeme Bozukluğu ve Travma Sonrası Beslenme Bozukluğu alt başlıkları yer almaktadır (6).

Yurt dışında bebeklerdeki ve çocuklardaki yeme ve beslenme sorunlarını değerlendirmek amacı ile geliştirilmiş olan bir takım ölçek ve anketler bulunmaktadır. ‘Children’s Eating Behaviour Questionnaire’ (7), ‘Behavioral Pediatrics Feeding Assessment Scale’ (8), ‘Child Feeding Assessment Questionnaire’ (9), ‘Oregon Research Institute Child Eating Behavior Inventory’(10), ‘Children’s Eating Behavior Inventory-Revised’ (11), ‘Mealtime Behavior Questionnaire’ (12) bu araçlar arasında yer almaktadır. Obeziteye neden olan çocuk yeme stillerinin değerlendirilmesi amacı ile geliştirilmiş olan ‘Children’s Eating Behaviour Questionnaire (7)’nin Türkçe uyarlaması ülkemizde Yılmaz ve arkadaşları (2011) tarafından yapılmıştır (13). Bu araçta, geliştirme amacına uygun olarak daha çok çocukların duygusal ve dürtüsel yeme davranışlarını değerlendirmeye yönelik maddeler yer almaktadır (7,14). Ülkemiz alan yazını incelendiğinde, bebeklik ve erken çocukluk dönemi yaş aralığındaki bebek/çocukların yeme davranışı sorunlarını tanımak ve fark etmek amacıyla kullanılacak nitelikte, ülkemiz çocuk nüfusuna özgü geliştirilmiş olan herhangi bir değerlendirme ölçeği bulunmadığı fark edilmiştir.

Bu araştırmanın amacı; 9-36 ay (bebeklik dönemi) ve 37-72 ay (erken çocukluk dönemi) arasındaki çocukların yeme davranışlarının değerlendirilmesinde kullanılacak, ülkemiz çocuk nüfusuna uygun, geçerli ve güvenilir birer ölçek geliştirmektir. Bu çalışmanın, çocuklardaki yeme-beslenme sorunlarının

erken tanınması, tedavi sürecinin patoloji ortaya çıkmadan ve tam olarak yerleşmeden önce tedaviye erken başlanmasının sağlanmasına hizmet etmesi ve gelecekte yapılacak olan araştırmalara zemin oluşturması açısından önemli ve gerekli bir çalışma olacağı düşünülmüştür.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Modeli: Yeni bir bilgi üretme işlevi de olan uygulamalı araştırmalar, “üretilen bilgilerin değerlendirilmesi ile problemlerin fiilen çözümünü gerçekleştirmeyi, bilimin olayları denetim altına alma işlevini gerçekleştirmeyi amaçlayan araştırmalardır.” (s.27) şeklinde tanımlanmaktadır (15). Bu araştırma kapsamında ülkemizde var olmayan ve alanda oldukça gereksinim olduğu düşünülen, bebeklik ve erken çocukluk çağı yaş aralığındaki çocukların yeme davranışlarını değerlendirmek için kullanılabilir nitelikte olan iki ölçek geliştirilmiştir. Bu nedenlerle, yapılan bu araştırma uygulamalı araştırma niteliğindedir.

Çalışma Grubu: Araştırma, Ankara il sınırları içerisinde bulunan 26 kreş ve çocuk gündüz bakımevinde ve T.C Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet vermekte olan bir Aile Sağlığı Merkezi olmak üzere 27 farklı birimde yürütülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunu; doğumundan bugüne kadar olan tıbbi öyküsünde bilinen (tanısı konulmuş olan); sistemik, metabolik, gastroenterolojik (gastroözofageal reflü hariç), anatomik (yapısal), genetik, nörolojik, psikolojik, mental veya gelişimsel herhangi bir hastalık ya da sağlık sorunu olmayan, gestasyon yaşı 37 hafta ve üzerinde ve normal kiloda doğmuş olan (doğum ağırlığı 2500 gr ve üzerinde olan) ve oral yolla beslenen ve anne ve babası ile birlikte aynı evde yaşayan 9 ay-72 ay arasındaki kız ve erkek çocuklar oluşturmaktadır.

Veri toplama sürecinde araştırmaya kabul kriterlerini karşılayan toplam 1121 katılımcının (annenin) çocuğu ile ilgili doldurmuş olduğu ölçek araştırmaya dahil edilmiştir. 1121 çocuğun % 71,4'üne (n=800) kreş ve çocuk gündüz bakımevleri, % 28,6'sına ise (n=321) Ankara il sınırları içindeki bir Aile Sağlığı Merkezi aracılığı ile ulaşılmıştır. Araştırma iki alt çalışma grubu üzerinde yürütülmüştür.

Birinci Çalışma Grubu: Yaş aralığı 9 ay-36 ay ($\bar{X}$ =24,41 ay; SS= 8,73 ay) arasında değişen 235 çocuktan oluşan birinci gruptan toplanan veriler “Bebeklik Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (BDUYDÖ)” nün geliştirilmesi sürecinde analiz edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen çocukların % 47,2'si (n=111) kız, % 52,8'i (n=124) erkektir. Bu gruba dahil edilen çocukların annelerinin % 37'si (n=87) çocuğunun beslenmesi ile ilgili kaygı bildirirken, % 61,7'si (n=145) çocuğunun beslenmesi ile ilgili herhangi bir kaygısı olmadığını ifade etmiştir.

İkinci Çalışma Grubu: Yaş aralığı 37 ay-72 ay ($\bar{X}$ =52,82 ay; SS= 9,74 ay) arasında değişen 886 çocuktan oluşan ikinci gruptan toplanan veriler “Erken Çocukluk Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (EÇDUYDÖ)” nün formunun geliştirilmesi sürecinde analiz edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen çocukların % 47,2'si (n=418) kız, % 52,8'i (n=468) erkektir. Bu gruba dahil edilen çocukların annelerinin

% 39,2'si (n=347) çocuğunun beslenmesi ile ilgili kaygı bildirirken, % 58,4'ü (n=517) çocuğunun beslenmesi ile ilgili herhangi bir kaygısı olmadığını ifade etmiştir.

İşlem: Öncelikle yeni bir ölçek geliştirme sürecinin tanıtıldığı temel kaynaklar (16,17,18,19) incelenmiş ve ölçeklerin geliştirilmesi sürecinde aşağıdaki aşamalar gerçekleştirilmiştir:

1. Literatür tarama ve madde havuzu oluşturma. Ölçek maddeleri; yurt dışındaki ilgili ölçekler incelenerek, alan yazında bebeklik ve erken çocukluk döneminde görülen beslenme sorunlarını yaşayan çocukların tipik özellikleri araştırılarak, anababa ve birinci dereceden bakım veren diğer bireylerle, alanda çalışan pediatrist ve çocuk psikiyatristleri ile konuya dair yapılan görüşmelerin verileri literatür bilgileri ile birleştirilerek, 'Zero-to-Three' ve DSM-IV tanı kriterleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur.

2. Uzman görüşü alma. Ölçek maddelerinin kapsam geçerliği açısından değerlendirilmesinde; ülkemizde bu alan ile ilgili çalışan ikisi çocuk sağlığı ve hastalıkları alanında profesör, ikisi çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları alanında doçent ve birisi de çocuk psikolojisi alanında profesör olan toplam beş uzmandan görüş alınmıştır. Ayrıca maddeler ile ilgili olarak davranış bilimlerinde ölçme, değerlendirme ve istatistik alanında çalışan üç farklı öğretim elemanından da görüş ve danışma alınmıştır.

3. Ön uygulama yapma. Ölçek ön uygulama formu, çocuğunun beslenmesi ile ilgili kaygı bildiren 25 ve çocuğunun beslenmesi ile ilgili herhangi bir kaygısı olmayan 25 anne olmak üzere toplam 50 anneye uygulanmıştır. Araştırmanın uygulanabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Senato Etik Komisyonu'ndan 21.02.2012 tarihli, 240-1127 sayılı etik kurul izni ve diğer kurum ve kuruluşlardan da gerekli resmi izinler alınmıştır.

4. Ölçekleri çalışma grubu üzerinde uygulama ve verilerin toplanması. Veri toplama işlemi; araştırma için hazırlanmış olan ölçek deneme formu, demografik bilgi formu, araştırmaya kabul kriterlerini değerlendirmek amacı ile oluşturulmuş olan sağlık büyüme ve gelişim bilgileri hastane formu/sağlık büyüme ve gelişim bilgileri kreş formu aracılığı ile toplanmıştır. Ölçekler ve demografik bilgi formları anneler tarafından evde doldurulmuş, sağlık büyüme gelişim formları ise kreş grubu için formun kendileri ile ilgili alanlarında anneler, öğretmenler ve çocuk gelişimcileri tarafından, hastane grubunda ise hekim, hemşireler ve annelerden edinilen bilgiler aracılığı ile araştırmacının kendisi tarafından doldurulmuştur. Araştırmaya katılan annelerden bilgilendirilmiş onam formları alınmıştır. Yapılan yüksek lisans tez çalışması kapsamında; bebek ve küçük çocukların yeme davranışının değerlendirilmesini hedefleyen BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ ile birlikte, beslenme sürecinin anne ile olan etkileşimsel sürecinden hareketle; "Beslenme Süreci Anne Tutumları Ölçeği" ve "Bebeklik ve Erken Çocukluk Dönemi Beslenme Süreci Anne Gözlem Formu" da geliştirilmiş, ilgili ölçek ve formun geliştirilmesi sürecine ait olan yazılar ise ayrıca yayına hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 20.0 istatistik paket programına girilmiş, elde edilen veriler üzerinde geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır.

Ölçeklerin geçerliğine ilişkin yapılan analizler aşağıda özetlenmiştir: Araştırma kapsamında geliştirilen ölçeklerin boyutlarını belirlemeye yönelik yapı geçerliğinin incelenmesinde bir faktör analizi

tekniki olan temel bileşenler analizi uygulanmıştır. Analiz ile elde edilen faktörleri ayırtmak ve olabildiğince bağımsız faktörlere ulaşmak için dik döndürme yöntemi olan varimaks kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi (AFA), bebek ve çocuklardan oluşan çalışma grubunun tamamının (N=1121) iki alt gruba ayrılması ile; BDUYDÖ için 9 ay-36 ay arasındaki çocuklardan (N=235) elde edilen verilere, EÇDUYDÖ için 37 ay-72 ay arasındaki çocuklardan (N=886) elde edilen verilere uygulanmıştır. AFA uygulanmasından önce çalışma grubu büyüklüğü açısından faktör analizi için veri yapısının uygunluğunu test etmeye yönelik bir ölçüt olan ve gözlenen korelasyon katsayılarının büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran (20, 21) Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi uygulanmıştır. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediği Bartlett küresellik testi uygulanarak ortaya konulmuştur.

Doğrulamalı faktör analizi (DFA) için LISREL 8.71 paket programından yararlanılmıştır. DFA, BDUYDÖ için AFA yapılan çalışma grubunun tamamına (N=235) uygulanmıştır. EÇDUYDÖ için yapılacak olan DFA grubunun belirlenmesinde; annelerin, çocuklarının beslenmesi ile ilgili kaygı bildirip bildirmeme durumları esas alınmış, böylece DFA yapılan grubun yapısının AFA yapılan grubun özellikleri ile örtüşmesi sağlanmıştır. Sonuçta; EÇDUYDÖ için 250 çocuktan toplanan verilere DFA uygulanmıştır. Ölçekleri oluşturan faktörlerin birbiri ile ve ölçek toplam puanı ile arasındaki ilişkinin saptanması için Pearson momentler çarpım korelasyon analizi yapılmıştır. Ölçekleri oluşturan maddelerin ayırt edicilik özelliklerini belirlemek amacıyla; alt ve üst % 27'yi oluşturan grupların her bir madde, her bir faktör ve ölçek genelinden almış oldukları ortalama puanlar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Büyük gruplarda küçük farkların anlamlı çıkma olasılığının yüksek olması nedeniyle, araştırma kapsamında geliştirilen ölçeklerin bu analiz yöntemi için güven aralığı $\alpha=0,05$ yerine $\alpha=0,001$ olarak (23) belirlenmiştir.

Ölçeklerin kapsam geçerliğinin değerlendirilmesi için alanda hem akademisyen hem de klinisyen olarak çalışan beş uzmana başvurulmuştur.

Faktörler ve ölçeklere ait Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanmış (16), ilgili katsayı için kabul edilen alt değer 0,70 olarak (22-25) belirlenmiştir. BDUYDÖ 42, EÇDUYDÖ 84 katılımcıya üç hafta ara ile tekrar uygulanmış, test-tekrar test güvenilirlik bulguları Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile hesaplanmış ve bu katsayı için de kabul edilen alt değer 0,80 olarak (26,27) belirlenmiştir. Maddelere ilişkin faktör ve ölçek toplam puan analizi yapılmış, maddelerin seçiminde madde-toplam korelasyon katsayısı için kabul edilen alt değer 0,30 olarak (23,25) belirlenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin sonucunda; başlangıçta 72 maddelik olan ölçek deneme formu; her biri 20'şer maddeden oluşan ve ilki "Bebeklik Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (BDUYDÖ)" ve diğeri "Erken Çocukluk Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (EÇDUYDÖ)" olarak adlandırılan iki ayrı ölçeğe dönüştürülmüştür. Ölçeklerin kullanıma hazır son hali, deneme formunda geçen sıra numaraları ile birlikte EK-1 ve EK-2'de sunulmuştur.

Bulgular

“Bebeklik Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (BDUYDÖ)” nün Geçerlik Bulguları: Açımlayıcı faktör analizi (AFA) uygulamasından önce, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi uygulanmış ve KMO değerinin 0,91 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu değere göre çalışma grubunun büyüklüğünün faktör analizi yapmak için “mükemmel” olduğu sonucuna ulaşılmıştır (28,18). Arkasından Bartlett küresellik testi sonuçları incelenmiş ve elde edilen ki-kare değerinin manidar olduğu görülmüştür ($\chi^2_{(2556)} = 10958,385; p < 0,01$). Bu doğrultuda verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği kabul edilmiştir (21). AFA kapsamında tekrarlanan varimaks rotasyonları sonrasında 4 faktörde toplanan ve faktör isimleri ile de anlamca örtüşen 20 madde ile analiz sonlandırılmıştır. Bu maddelerin faktör yük değerleri ve ortak faktör varyansları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. BDUYDÖ’nün Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları ve Madde Analizi Sonuçları

Faktör Adı ve Açıklanan Varyans Oranı (%)	Madde No	Faktör Yük Değeri	Ortak Faktör Varyansı	Düzeltilmiş Madde-Ölçek Toplam Puan Korelasyonu	Madde Çıkartıldığında Ölçek Cronbach Alfa Katsayısı ^a	Alt-Üst % 27’lik Grupların Madde Ortalama Puanları (t)
İsteksizlik (% 20,43)	23	0,74	0,73	0,68	0,88	-14,392***
	7*	0,74	0,58	0,53	0,89	-9,430***
	46	0,72	0,65	0,70	0,88	-24,136***
	22	0,69	0,61	0,64	0,89	-13,089***
	55	0,66	0,54	0,49	0,89	-10,089***
	64	0,61	0,63	0,73	0,88	-16,879***
	59	0,60	0,60	0,66	0,89	-14,700***
	11	0,59	0,50	0,62	0,89	-14,182***
Direnç (% 15,13)	32	0,80	0,71	0,53	0,89	-8,348***
	30	0,74	0,70	0,56	0,89	-9,129***
	31	0,74	0,58	0,44	0,89	-7,993***
	28	0,68	0,51	0,45	0,89	-5,834***
Ana Öğün Düzenine Tepki (% 12,42)	51	0,76	0,62	0,43	0,89	-10,346***
	52	0,75	0,60	0,42	0,89	-8,133***
	53	0,70	0,62	0,53	0,89	-12,752***
	50	0,66	0,45	0,32	0,90	-6,379***
Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi (% 11,78)	71	0,77	0,62	0,37	0,89	-5,488***
	70	0,76	0,64	0,46	0,89	-5,553***
	72	0,65	0,53	0,40	0,89	-6,605***
	69	0,63	0,55	0,40	0,89	-4,519***

NOT 1: Sağ üst köşesinde * işareti bulunan 7. madde diğer maddelerin aksine olumlu ifade içerdiği için tersten puanlanmıştır. a: Ölçeğe ait Cronbach $\alpha = 0,90$ ’dır. *** $p < 0,001$

NOT 2: Alt ve üst % 27’lik grupların ortalama puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı her bir madde, her bir faktör ve ölçek geneli için bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Ayrıca Düzeltilmiş Madde - Faktör Toplam Puan ve Düzeltilmiş Madde - Ölçek Toplam Puan Korelasyonları, Madde Çıkartıldığında Faktör ve Ölçek Cronbach Alpha Katsayıları da hesaplanmıştır. Detaylı bilgi için birinci yazarın Yüksek Lisans tez çalışması incelenebilir.

Tablo 1'e göre BDUYDÖ'ye ait maddelerin faktör yük değerlerinin 0,30 kabul düzeyinin ve ortak faktör varyanslarının 0,20 kabul düzeyinin üstünde olduğu (21,28) görülmektedir. Faktörler sırası ile; 1.“İsteksizlik”, 2.“Direnç”, 3.“Ana Öğün Düzenine Tepki”, 4.“Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi” olarak adlandırılmıştır.

Yapılan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile ilk olarak yol analizi için kurgulanan modele ilişkin t değerleri incelenmiş ve ölçekte yer alan tüm maddelerin t değerlerinin 0,01 düzeyinde manidar ($p=0,00$) olduğu görülmüştür. BDUYDÖ'ye ait DFA sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur. Tablo 2'de yer alan χ^2 değerine ilişkin hesaplanan p değeri manidar değildir ($p =0,00003$; $p>0,01$). P değerinin manidar olmaması arzu edilen bir durumdur (21,29).

Tablo 2. BDUYDÖ'nün Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N= 235)

χ^2	sd	χ^2 / sd	RMSEA	GFI	AGFI	RMR	SRMR	NNFI	CFI
244,87	163	1,50	0,046	0,91	0,88	0,062	0,054	0,98	0,98

χ^2 : (Chi-Square Goodness of Fit): Ki-Kare İyilik Uyumu, **sd**: serbestlik derecesi, χ^2 / sd : Ki-Kare İyilik Uyumu'nun serbestlik derecesine oranı, **RMSEA** (Root Mean Square Error of Approximation): Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü, **GFI** (Goodness of Fit Index): İyilik Uyum İndeksi, **AGFI** (Adjusted Goodness of Fit Index): Düzenlenmiş İyilik Uyum İndeksi, **RMR** (Root Mean Square Residuals): Artık Ortalamaların Karekökü, **SRMR** (Standardized Root Mean Square Residuals): Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü, **NNFI** (Non-normed Fit Index): Normlaştırılmamış Uyum İndeksi, **CFI** (Comparative Fit Index): Karşılaştırmalı Uyum İndeksi

Ölçeği oluşturan faktörlerin birbirleri ve ölçek ile olan korelasyonlarını gösteren Tablo 3 incelendiğinde; faktörler arasındaki en düşük korelasyon değerinin ($r=0,24$) Ana Öğün Düzenine Tepki ve Direnç; en yüksek korelasyon değerinin ($r=0,59$) Direnç ve İsteksizlik faktörleri arasında olduğu, ölçek ve faktörler arasındaki en yüksek korelasyon değerinin ($r=0,92$) İsteksizlik, en düşük korelasyon değerinin ise ($r=0,62$) Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi faktörüne ait olduğu görülmektedir.

Tablo 3. BDUYDÖ'yü Oluşturan Alt Boyutlar ve Ölçek Toplam Puanı Arasındaki Korelasyonlar (N= 235)

DEĞİŞKENLER	1	2	3	4
1. İsteksizlik				
2. Direnç	0,59**			
3. Ana Öğün Düzenine Tepki	0,45**	0,24**		
4. Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi	0,44**	0,27**	0,36**	
5. Ölçek Toplam Puanı	0,92**	0,69**	0,67**	0,62**

** $p < 0,01$

BDUYDÖ'nün maddelerinin ayırt edicilik özelliklerini belirlemek amacıyla alt % 27 (n=63) ve üst % 27'yi (n=63) oluşturan grupların ortalama puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Ölçekte yer alan her bir madde için elde edilen puanların üst ve alt grup ortalamaları arasında $p < 0,001$ düzeyinde manidar bir fark vardır (Tablo 1).

“Bebeklik Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (BDUYDÖ)” nün Güvenirlik Bulguları: Ölçeğe ve faktörlere ilişkin hesaplanan Cronbach α güvenirlik katsayılarının tamamı 0,70 kabul düzeyinin (22-25) üzerindedir (Tablo 4).

Tablo 4. BDUYDÖ'nün Test-Tekrar Test Güvenirlik Değerleri (N= 42) ve Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayıları (N= 235)

DEĞİŞKENLER	Test-Tekrar Test Birinci Uygulama		Test-Tekrar Test İkinci Uygulama		İki Uygulama Arasındaki Korelasyon	Cronbach Alpha Katsayısı
	($\bar{X}$)	SS	($\bar{X}$)	SS	(r)	α
İsteksizlik	20,69	6,97	20,57	6,89	0,94**	0,88
Direnç	7,12	3,43	6,33	2,76	0,87**	0,81
Ana Öğün Düzenine Tepki	8,70	4,13	8,63	4,08	0,91**	0,74
Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi	5,98	3,20	5,74	2,79	0,88**	0,73
Tüm Ölçek	42,48	14,28	41,27	13,73	0,95**	0,90

** $p < 0,01$

Tablo 4'e göre; ölçeğe ve faktörlere ait hesaplanan test-tekrar test güvenirlik katsayılarının tamamının 0,80 kabul düzeyinin (26, 27) üzerinde olduğu ve birinci uygulamadaki aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinin ikinci uygulamadaki aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinden yüksek olduğu görülmektedir.

Düzeltilmiş madde-ölçek toplam puan korelasyonları incelendiğinde (Tablo1); hesaplanan korelasyonların tamamının 0,30 kabul düzeyinin (23,25) üstünde olduğu, bununla birlikte ölçekten çıkartılması durumunda ölçeğin iç tutarlılığının göstergesi olan Cronbach alpha katsayısını ($\alpha = 0,90$) yükseltecek olan herhangi bir maddenin olmadığı görülmektedir.

“Erken Çocukluk Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (EÇDUYDÖ)” nün Geçerlik Bulguları: AFA uygulamasından önce, KMO testi uygulanmış ve KMO değerinin 0,97 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu değere göre çalışma grubunun büyüklüğünün faktör analizi yapmak için “mükemmel” olduğu sonucuna ulaşılmıştır (18, 28). Arkasından Bartlett küresellik testi sonuçları incelenmiş ve elde edilen ki-kare değerinin manidar olduğu görülmüştür ($\chi^2_{(2556)} = 37340,627$; $p < 0,01$). Bu doğrultuda verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği kabul edilmiştir (21). AFA kapsamında tekrarlanan varimaks rotasyonları sonrasında 4 faktörde toplanan ve faktör isimleri ile de anlamca örtüşen 20 madde ile analiz sonlandırılmıştır. Faktörler sırası ile; 1.“İsteksizlik”, 2.“Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi”, 3.“Agresyon”, 4.“Ana Öğün Düzenine Tepki” olarak adlandırılmıştır. EÇDUYDÖ’ye ait maddelerin faktör yük değerlerinin 0,30 kabul düzeyinin ve ortak faktör varyanslarının 0,20 kabul düzeyinin üstünde olduğu (21,28) görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. EÇDUYDÖ’nün Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları ve Madde Analizi Sonuçları

Faktör Adı ve Açıklanan Varyans Oranı (%)	Madde No	Faktör Yük Değeri	Ortak Faktör Varyansı	Düzeltilmiş Madde-Ölçek Toplam Puan Korelasyonu	Madde Çıkarıldığında Ölçek Cronbach Alfa Katsayısı ^a	Alt-Üst % 27’lik Grupların Madde Ortalama Puanları (t)
İsteksizlik (% 21,16)	59	0,78	0,69	0,69	0,88	-32,435***
	20	0,76	0,66	0,67	0,88	-25,771***
	39	0,76	0,68	0,70	0,88	-32,803***
	30	0,70	0,54	0,54	0,88	-17,810***
	64	0,69	0,64	0,71	0,87	-32,563***
	46	0,64	0,57	0,65	0,88	-30,194***
	11	0,60	0,38	0,47	0,88	-16,807***
	19	0,58	0,45	0,51	0,88	-14,389***
Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi (% 12,79)	70	0,77	0,62	0,41	0,88	-10,941***
	71	0,73	0,57	0,44	0,88	-12,543***
	72	0,66	0,46	0,38	0,89	-12,102***
	69	0,57	0,41	0,43	0,88	-11,615***
	44	0,52	0,45	0,51	0,88	-19,064***
Agresyon (% 11,80)	14	0,76	0,60	0,36	0,89	-8,142***
	17	0,74	0,62	0,41	0,88	-6,926***
	62	0,66	0,54	0,46	0,88	-9,900***
	24	0,64	0,51	0,44	0,88	-10,508***
Ana Öğün Düzenine Tepki (% 10,58)	51	0,79	0,68	0,46	0,88	-19,979***
	52	0,77	0,61	0,36	0,89	-15,093***
	50	0,73	0,59	0,44	0,88	-17,666***

a: Ölçeğe ait Cronbach $\alpha = 0,89$ ’dur. *** $p < 0,001$

NOT: Alt ve üst % 27’lik grupların ortalama puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı her bir madde için t-testi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Ayrıca Düzeltilmiş Madde - Faktör Toplam Puan ve Düzeltilmiş Madde - Ölçek Toplam Puan Korelasyonları, Madde Çıkarıldığında Faktör ve Ölçek Cronbach Alpha Katsayıları da hesaplanmıştır.

Yapılan DFA ile ilk olarak yol analizi için kurgulanan modele ilişkin t değerleri incelenmiş ve ölçekte yer alan tüm maddelerin t değerlerinin 0,01 düzeyinde manidar ($p=0,00$) olduğu görülmüştür. EÇDUYDÖ'ye ait DFA sonuçlarının yer aldığı Tablo 6'da yer alan χ^2 değerine ilişkin hesaplanan p değeri manidar değildir ($p=0,00001$; $p>0,01$). P değerinin manidar olmaması arzu edilen bir durumdur (21,29).

Tablo 6. EÇDUYDÖ'nün Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N= 250)

χ^2	sd	χ^2 / sd	RMSEA	GFI	AGFI	RMR	SRMR	NNFI	CFI
254,75	164	1,55	0,047	0,91	0,88	0,061	0,055	0,97	0,98

χ^2 : (Chi-Square Goodness of Fit): Ki-Kare İyilik Uyumu, *sd*: serbestlik derecesi, χ^2 / sd : Ki-Kare İyilik Uyumu'nun serbestlik derecesine oranı, **RMSEA** (Root Mean Square Error of Approximation): Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü, **GFI** (Goodness of Fit Index): İyilik Uyum İndeksi, **AGFI** (Adjusted Goodness of Fit Index): Düzenlenmiş İyilik Uyum İndeksi, **RMR** (Root Mean Square Residuals): Artık Ortalamaların Karekökü, **SRMR** (Standardized Root Mean Square Residuals): Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü, **NNFI** (Non-normed Fit Index): Normlaştırılmamış Uyum İndeksi, **CFI** (Comparative Fit Index): Karşılaştırmalı Uyum İndeksi

Tablo 7 incelendiğinde; faktörler arasındaki en düşük korelasyon değerinin ($r=0,19$) Ana Öğün Düzenine Tepki ve Agresyon faktörleri arasında, en yüksek korelasyon değerinin ise ($r=0,49$) Agresyon ve Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi faktörleri ile İsteksizlik faktörü arasında olduğu, ölçek ve faktörler arasındaki en yüksek korelasyon değerinin ($r=0,91$) İsteksizlik, en düşük korelasyon değerinin ise ($r=0,62$) Agresyon faktörüne ait olduğu görülmektedir.

Tablo 7. EÇDUYDÖ'yü Oluşturan Alt Boyutlar ve Ölçek Toplam Puanı Arasındaki Korelasyonlar (N= 886)

DEĞİŞKENLER	1	2	3	4
1. İsteksizlik				
2. Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi	0,49**			
3. Agresyon	0,49**	0,43**		
4. Ana Öğün Düzenine Tepki	0,45**	0,30**	0,19**	
5. Ölçek Toplam Puanı	0,91**	0,73**	0,62**	0,63**

** $p < 0,01$

EÇDUYDÖ'nün maddelerinin ayırt edicilik özelliklerini belirlemek amacıyla her bir madde için alt % 27 ($n=239$) ve üst % 27'yi ($n=239$) oluşturan grupların ortalama puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Ölçekte yer alan her bir madde için elde edilen puanların üst ve alt grup ortalamaları arasında $p<0,001$ düzeyinde manidar bir fark vardır. **“Erken Çocukluk Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (EÇDUYDÖ)” nün Güvenirlik Bulguları:** Ölçeğe ve faktörlere ilişkin hesaplanan Cronbach α güvenirlilik katsayılarının tamamı 0,70 kabul düzeyinin (22-25) ve test-tekrar test güvenirlilik katsayılarının tamamı ise 0,80 kabul düzeyinin

(26,27) üzerindedir (Tablo 8). Test-tekrar test sonuçlarına göre; Ana Öğün Düzenine Tepki faktörünün ikinci uygulamadaki standart sapma değeri hariç, birinci uygulamadaki aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinin ikinci uygulamadaki aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinden yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8. EÇDUYDÖ'nün Test-Tekrar Test Güvenirlik Değerleri (N= 84) ve Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayıları (N= 886)

DEĞİŞKENLER	Test-Tekrar Test Birinci Uygulama		Test-Tekrar Test İkinci Uygulama		İki Uygulama Arasındaki Korelasyon	Cronbach Alpha Katsayısı
	($\bar{X}$)	SS	($\bar{X}$)	SS	(r)	α
İsteksizlik	18,95	6,80	18,58	6,68	0,94**	0,88
Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi	9,45	4,06	9,20	3,75	0,93**	0,72
Agresyon	5,03	1,84	4,82	1,65	0,89**	0,74
Ana Öğün Düzenine Tepki	6,98	2,70	6,75	2,92	0,85**	0,72
Tüm Ölçek	40,41	12,26	39,36	11,94	0,96**	0,89

** $p < 0,01$

Tablo 5'te yer alan düzeltilmiş madde-ölçek toplam puan korelasyonları incelendiğinde; hesaplanan korelasyonların tamamının 0,30 kabul düzeyinin (23,25) üstünde olduğu ayrıca ölçekten çıkartılması durumunda ölçeğin iç tutarlılığının göstergesi olan Cronbach alpha katsayısını ($\alpha = 0,89$) artıracak bir durum olmadığı görülmektedir.

Tartışma

Ölçeklerin Geçerlik Bulgularının Tartışılması: BDUYDÖ 9-36 ay (N=235) arasındaki bebeklik dönemindeki, EÇDUYDÖ ise 37-72 ay (N= 886) arasındaki erken çocukluk dönemindeki çocuklar üzerinde geliştirilmiştir. Her iki ölçek de yeme davranışını değerlendirmeyi hedefleyen ilgili gelişimsel döneme özgü maddelerden oluşmaktadır. Alan yazında yer alan benzer yapıdaki ölçeklerin çalışma grupları incelendiğinde; 'Behavioral Pediatrics Feeding Assessment Scale'in 9 ay-7 yaş arasındaki hem bebeklik hem de erken çocukluk dönemi içine alan 345 çocuktan oluşan bir çalışma grubu üzerinde geliştirildiği görülmektedir (8). 'Children's Eating Behavior Inventory-Revised' 2 yaş-12 yaş arasındaki 110'u klinik, 206'sı klinik olmayan grup olmak üzere 316 çocuktan toplanan veriler üzerinde geliştirilmiştir (11). 'Oregon Research Institute Child Eating Behavior Inventory'nin çalışma grubu ise 3 yaşındaki 93 çocuktan oluşmaktadır (10). Çalışma gruplarının yaş aralığı EÇDUYDÖ ile benzerlik

gösterebilecek nitelikte olan 'Children's Eating Behaviour Questionnaire' 2-7 yaş arasındaki-AFA yapılan grup sayısı 222 olmak üzere- ardışık olarak yapılan üç farklı çalışmada toplam 530 çocuktan (7), 'Mealtime Behavior Questionnaire' 2-6 yaş arasındaki 356'sı AFA, 356'sı DFA yapılan grup olmak üzere toplam 712 çocuktan (12) toplanan veriler üzerinde geliştirilmiştir. 'Children's Eating Behaviour Questionnaire (7)'nin Türkçe uyarlama çalışması yaş ortalaması 5.84 ± 1.28 yıl olan 468 çocuk üzerinde yürütülmüştür (13). Benzer yapıdaki ölçekler ile karşılaştırıldığında; gerek örneklem büyüklükleri gerekse de çalışma gruplarının homojenliği dikkate alındığında BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ'nün döneme özgü geliştirilen ve çalışma grubu sayısı en yüksek olan ölçekler olduğu görülmektedir.

BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ'ye ait faktörlerin belirlenmesinde faktörler arası ilişkiye izin vermeyen dik döndürme tekniklerinden biri olan varimax tekniği (23) kullanılmıştır. Alanda benzer yapıdaki ölçeklerin geliştirilmesi sürecinde bazı ölçekler için varimax tekniği tercih edildiği (7,8,13) görülürken, bazı ölçekler için oblimin ve promax gibi faktörler arasında ilişkiye izin veren eğik döndürme yöntemlerinin tercih edilmiş olduğu (10,12) görülmektedir. Her iki ölçekte de üçü ortak ve biri farklı olmak üzere 4'er faktör yer almaktadır. Ölçeklerde yer alan ortak faktörlerden ilki BDUYDÖ'de varyansın % 20,43'ünü, EÇDUYDÖ'de varyansın % 21,16'sını açıklayan "İsteksizlik" faktörüdür. Bu faktör her iki ölçekte de 8 maddeden oluşmuştur. Bu maddelerin dördü (11., 46., 59. ve 64. maddeler) her iki ölçekte de ortak madde olarak yer almıştır ve her iki çalışma grubunun gelişimsel özelliği ile de örtüşür nitelik taşımaktadır. Bu maddelere örnek olarak "Öğünün sonunda tabağında mama/yemek kalır" ifadesi ile ölçekte yer alan 11. madde örnek olarak gösterilebilir. Ortak maddeler arasında yer alan 64. madde ("Öğünün başında birkaç lokma yer ama daha fazla yemeyi reddeder.") her iki ölçekte de madde-ölçek toplam puan korelasyonu en yüksek olan (BDUYDÖ: $r=0,73$; EÇDUYDÖ: $r=0,71$) madde olarak dikkati çekmektedir. BDUYDÖ'de yer alıp EÇDUYDÖ'de yer almayan maddeler 7., 22., 23. ve 55. maddelerdir. Bu maddeler küçük yaş grubunun gelişimsel özelliklerini taşımaktadır. Bu maddelere örnek olarak "Öğün sırasında kaşık ve/veya biberon uzatılır uzatılmaz başını diğer tarafa çevirir." ifadesi ile ölçekte yer alan 23. madde örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca 55. maddenin ("Yeni besinleri denemeyi reddeder.") BDUYDÖ'de yer alıp, EÇDUYDÖ'de yer almaması büyük yaş grubunun daha önce tatmış olduğu besin çeşidi repertuarının küçük yaş grubuna göre daha fazla olması dolayısı ile yeni besin olarak algılanabilecek besin çeşidinin büyük yaş grubunda az olmasının beklendik bir durum olması nedeni ile mantıklı görünmektedir. EÇDUYDÖ'de yer alıp BDUYDÖ'de yer almayan maddeler 19., 20. ve 39. maddelerdir. Bu maddeler büyük yaş grubunun gelişimsel özelliklerini taşımaktadır. Bu maddelere örnek olarak "Öğün zamanının geldiğini anlayınca 'karnım ağrıyor' demeye başlar." ifadesi ile ölçekte yer alan 19. madde örnek olarak gösterilebilir.

Ölçeklerde yer alan ortak faktörlerden ikincisi BDUYDÖ'de varyansın % 11,78'ini, EÇDUYDÖ'de varyansın % 12,79'unu açıklayan "Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi" faktörüdür. Bu faktör BDUYDÖ'de 4, EÇDUYDÖ'de 5 maddeden oluşmuştur. Her iki ölçekte de bu faktörü oluşturan 69., 70., 71. ve 72. maddelerin her iki grubun gelişimsel özelliklerini de yansıtan ortak maddeler olduğu görülmektedir. Bu faktör için EÇDUYDÖ'de yer alıp BDUYDÖ'de yer almayan 44. maddenin

(“Yemeklerin onun istediği şekilde hazırlanması konusunda diretir.”) büyük yaş grubunun gösterebileceği bir özellik olduğu dolayısıyla da büyük yaş grubu için oluşturulan ölçeğin yapısına daha uygun bir madde olduğu düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde; bu faktörü içine alan ilgili tanı kriterlerinin “Duyusal Nedenlere Bağlı Yeme Reddi/Yiyecekten Tıksınma” alt başlığı ile Bebeklik ve Erken Çocukluk Döneminde Ruh Sağlığı ve Gelişimsel Sorunların Tanı Sınıflaması’nda yer aldığı (6) görülürken, alanda yer alan benzer yapıdaki ölçeklerde ise seçici yeme reddi ve besinlerin kıvamı ile ilgili yeme reddini gösteren faktörlerin yer aldığı (8, 10) ancak spesifik olarak duysal nedenlerle ilişkili yeme reddi davranışını BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ’de olduğu gibi bütünü ile tek başlık altında örüntüleyen bir faktörü yapısında bulduran herhangi bir ölçek olmadığı görülmektedir.

Ölçeklerde yer alan ortak faktörlerden sonuncusu BDUYDÖ’de varyansın % 12,42’sini, EÇDUYDÖ’de varyansın % 10,58’ini açıklayan “Ana Öğün Düzenine Tepki” faktördür. Bu faktör BDUYDÖ’de 4, EÇDUYDÖ’de 3 maddeden oluşmuştur. Her iki ölçekte de bu faktörü oluşturan 50., 51. ve 52. maddelerin her iki grubun gelişimsel özelliklerini de yansıtan ortak maddeler olduğu görülmektedir. Bu faktör için 53. madde (“Öğünlerini yemeyi reddeder ama öğün aralarında bisküvi, kraker, meyve gibi yiyecekleri kolaylıkla yer.”), BDUYDÖ’de yer almış ancak EÇDUYDÖ’de yer almamıştır. BDUYDÖ’de varyansın % 15,13’ünü açıklayan ve 4 maddeden (28., 30., 31. ve 32. maddeler) oluşan “Direnc” faktörü EÇDUYDÖ’nin yapısında yer almamıştır. Bu faktörde yer alan 30. maddenin ise (“Yiyecekleri ağızda bekletir.”) EÇDUYDÖ’de İsteksizlik faktöründe yer almış olduğu dikkati çekmektedir. Bu durumun büyük yaş grubu için oluşturulan ölçeğin yapısında, küçük yaş grubunda olduğu gibi pürüklü/katı besinlerin reddedilmesi ile ilişkili maddelerin yer aldığı Direnc faktörü gibi bir faktörün yer almamasından kaynaklanıyor olduğu düşünülmektedir. EÇDUYDÖ’de varyansın % 11,80’ini açıklayan ve 4 maddeden (14., 17., 24. ve 62. maddeler) oluşan “Agresyon” faktörü BDUYDÖ’nün yapısında yer almamıştır. Bu faktör, öğün zamanı yememek için gösterilen öfke tepkisini içeren maddelerden oluşmakta ve bu maddeler büyük yaş grubunun gösterebileceği gelişimsel özellikler olarak dikkati çekmektedir. Bu maddelere 62. madde (“Öğün sırasında onu beslemeye çalışan kişi/kişilere vurur, tekmeler ve/veya bir şeyler fırlatır.”) örnek olarak gösterilebilir. 2-6 yaş arasındaki çocuklar için geliştirilmiş bir ölçek olan ‘Mealtime Behavior Questionnaire’ (MBQ)’nun yapısında yer alan “Mealtime aggression/distress” faktörü de EÇDUYDÖ’de yer alan “Agresyon” faktörü ile benzer özellikler gösteren maddelerden oluşmaktadır (12). BDUYDÖ’de yer alan 4 faktörün birlikte açıkladıkları toplam varyans oranı % 59,76 (Tablo 1) ve EÇDUYDÖ’de yer alan 4 faktörün birlikte açıkladıkları toplam varyans oranı ise % 56,84’tür (Tablo 5). Benzer yapıdaki ölçeklerin açıkladıkları toplam varyans oranı ise % 39,87 (4 faktör birlikte) (12) ile % 69 (8 faktör birlikte) (7) arasında değişmektedir. BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ’nün açıkladıkları toplam varyans oranı ile benzer yapıdaki ölçeklerin açıkladıkları varyans oranları karşılaştırıldığında ve çok faktörlü desenlerde, açıklanan varyansın % 40 ile % 60 arasında olmasının yeterli olarak kabul edildiği (18, 21, 23) bilgisi de dikkate alındığında her iki ölçek için de açıklanan varyans oranlarının yeterli olduğu görülmektedir.

BDUYDÖ’de yer alan maddelerin faktör yük değerleri 0,59 ile 0,80 arasında, EÇDUYDÖ’de yer alan maddelerin faktör yük değerleri ise 0,52 ile 0,79 arasında değişmektedir (Tablo 1 ve Tablo 5). ve kabul edilen ideal sınırlar arasındadır (21, 28, 29). Benzer yapıdaki ölçeklerin faktör yük değerleri ise 0,17 (13) ile 0,89 (12) arasında değişmektedir. Ölçeklere ait faktör yük değerleri büyüklük açısından incelendiğinde; EÇDUYDÖ’ye ait olan 44. madde dışında kalan yük değerlerini “iyi” den (faktör yük değerinin asgari 0,55 olması) “mükemmel”e (faktör yük değerinin asgari 0,71 olması) doğru nitelendirmek olanaklıdır. Söz konusu 44. maddenin yük değeri ise “vasat” (faktör yük değerinin asgari 0,45 olması) olarak nitelendirilebilir (Tabachnick ve Fidel, 2001; akt:21). Her iki ölçeğe ait maddelerin faktör yük değerlerinin, gerekli ölçütler ve benzer ölçeklerden elde edilen değerler ile karşılaştırıldıklarında yeterli oldukları görülmektedir. BDUYDÖ’de yer alan maddelerin ortak faktör varyansları 0,45 ile 0,73 arasında, EÇDUYDÖ’de yer alan maddelerin ortak faktör varyansları ise 0,38 ile 0,69 arasında değişmektedir (Tablo 1 ve Tablo 5). Elde edilen bu değerlere göre; ortak faktör varyansı 0,20’nin altında olması nedeni ile ölçeklerden çıkartılması gereken herhangi bir madde olmadığı (28) ve değişkenler arasında istendik yönde heterojenlik bulunmadığı (21) görülmektedir.

BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ için yapılan AFA sonucunda ortaya çıkan modeller doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmış, elde edilen bulgular Tablo 2 ve Tablo 6’da sunulmuştur. Benzer yapıdaki ölçeklerin rapor edilmiş olan DFA bulguları; RMSEA 0,049 (13) ve 0,027 (12), GFI 0,854 (13), AGFI 0,835 (13), RMR 0,098 (13), SRMR 0,239 (13) ve 0,010 (12), NNFI 1,00 (12), CFI 0,95 (13) ve 1,00’dır (12). Tablo 2 ve Tablo 6’da yer alan bulgulara göre her iki ölçek için de hesaplanan; χ^2 / sd oranlarının, RMSEA değerlerinin, NNFI ve CFI uyum indekslerinin mükemmel uyuma, GFI değerlerinin iyi uyuma, AGFI değerlerinin ise kabul edilebilir bir uyuma, RMR ve SRMR indekslerinin her ikisinin de iyi birer uyuma sahip olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; benzer yapıdaki ölçeklerin DFA bulgularına dayanılarak araştırma kapsamında geliştirilmiş olan her iki ölçeğin uyum indekslerinin de yeterli olduğu ve doğrulayıcı faktör analizi ile elde edilen bulgular doğrultusunda her iki ölçek için belirlenen dört faktörlü modelin doğrulandığı görülmüştür.

BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ’nün geçerliğine ilişkin olarak ölçekler ve alt boyutları arasındaki korelasyon değerleri de hesaplanmıştır (Tablo 3 ve Tablo 7). BDUYDÖ’nün faktörleri arasındaki korelasyon katsayıları 0,24 ile 0,59 ($p < 0,01$); EÇDUYDÖ’nün faktörleri arasındaki korelasyon katsayıları ise 0,19 ile 0,49 ($p < 0,01$) arasında değişmektedir. BDUYDÖ’nün faktörlerinin ölçeğin kendisi ile olan korelasyon katsayıları 0,62 ile 0,92 ($p < 0,01$); EÇDUYDÖ’nün faktörlerinin ölçeğin kendisi ile olan korelasyon katsayıları ise 0,62 ile 0,91 ($p < 0,01$) arasında değişmektedir. Benzer yapıdaki ölçeklerin faktörler arası korelasyon katsayıları -0,02 (13) ile -0,70 (7) arasında, faktörleri ile ölçeğin kendisi arasında hesaplanan korelasyon katsayıları ise 0,50-0,91 arasında (12) değişmektedir. Elde edilen bulgulara ve benzer yapıdaki ölçekler için hesaplanmış olan korelasyon katsayılarına dayanarak, BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ’yü oluşturan faktörlerin birbirleri ile olan ve faktörlerin ölçeğin bütünü ile olan korelasyon katsayılarının kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmektedir.

BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ'nün geçerliğine ilişkin olarak ölçekleri oluşturan maddelerin ayırt edicilik özelliklerini belirlemek amacıyla her bir madde için alt ve üst % 27'yi oluşturan grupların ortalama puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilerek değerlendirilmiş (Tablo 1 ve Tablo 5), ayrıca aynı analiz süreci dahilinde alt ve üst % 27'lik grupların her bir faktör ve ölçek genelinden almış oldukları ortalama puanlar da karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; her iki ölçek, ölçekleri oluşturan faktörler ve ölçeklerde yer alan her bir madde için elde edilen puanların üst ve alt grup ortalamaları arasında $p < 0,001$ düzeyinde manidar bir fark bulunmuştur. Bu anlamlılık; ölçekleri oluşturan her bir madde, faktörün ve birer bütün olarak ölçeklerin, ölçülmek istenen özelliğe sahip olanlarla olmayanları birbirinden ayırt edebildiğini göstermektedir. Gruplar arasında istendik yönde gözlenen farkların anlamlı çıkması, aynı zamanda ölçeklerin iç tutarlılığının birer göstergesi olarak da değerlendirilebilir ve bu durum her iki ölçeğin de iç ölçüte dayalı geçerliğinin bulunduğu şeklinde de yorumlanabilir (23). Benzer yapıdaki ölçekler arasından 'Children's Eating Behaviour Questionnaire (7)'nin Türkçe uyarlama çalışmasında faktör ortalama puanları arasında $p < .001$ düzeyinde manidar bir fark bulunduğu rapor edilmiştir (13). BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ'nün kapsam geçerliği açısından yeterli olup olmadığının değerlendirilmesinde ise alanında yetkin olan beş uzmanın görüşüne başvurulmuş ve ölçek maddelerinin kapsam olarak yeterli olduğuna dair geri bildirim alınmıştır.

Ölçeklerin Güvenirlik Bulgularının Tartışılması: BDUYDÖ'nün faktörleri için hesaplanan Cronbach α iç tutarlılık katsayıları 0,73 ile 0,88; EÇDUYDÖ'nün faktörleri için hesaplanan Cronbach α iç tutarlılık katsayıları ise 0,72 ile 0,88 arasında değişmektedir. BDUYDÖ'nün tamamı için hesaplanan Cronbach α iç tutarlılık katsayısı 0,90 ve EÇDUYDÖ'nün tamamı için hesaplanan Cronbach α iç tutarlılık katsayısı ise 0,89'dur (Tablo 4 ve Tablo 8). Benzer yapıdaki ölçeklerin faktörlerine ait Cronbach α iç tutarlılık katsayıları 0,61 (13) ile 0,91 (7) arasında; ölçeklerin tamamına ait olarak hesaplanan Cronbach α iç tutarlılık katsayıları ise 0,69 (13) ile 0,91 (12) arasında değişmektedir. BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ için yapılan ilgili analizler sonucunda elde edilen bulgulara ve benzer yapıdaki ölçeklerin Cronbach α iç tutarlılık katsayılarına dayanarak BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ'nün faktörlerini oluşturan maddelerin birbirleriyle ve faktörlerden oluşan ölçeklerin bir bütün olarak kendi içinde tutarlı olduğu görülmektedir. Analiz sonuçları iç tutarlılık güvenirliliği BDUYDÖ açısından; Ana Öğün Düzenine Tepki ve Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi faktörlerinin "oldukça güvenilir", İsteksizlik ve Direnç faktörlerinin ve ölçeğin tamamının "yüksek derecede güvenilir" ve EÇDUYDÖ açısından; Duyusal Nedenlerle İlişkili Yeme Reddi, Agresyon ve Ana Öğün Düzenine Tepki faktörlerinin "oldukça güvenilir", İsteksizlik faktörünün ve ölçeğin tamamının "yüksek derecede güvenilir" olduğu şeklinde de yorumlanabilir (18,26,32).

Yapılan test-tekrar test analizlerinin sonucunda elde edilen bulgulara göre; BDUYDÖ'nün faktörleri için hesaplanan test-tekrar test güvenirlilik katsayıları 0,87 ile 0,94; EÇDUYDÖ'nün faktörleri için hesaplanan test-tekrar test güvenirlilik katsayıları ise 0,85 ile 0,94 arasında değişmektedir. BDUYDÖ'nün tamamı için hesaplanan test-tekrar test güvenirlilik katsayısı 0,95 ve EÇDUYDÖ'nün tamamı için hesaplanan test-tekrar test güvenirlilik katsayısı ise 0,96'dır. Benzer yapıdaki ölçeklerin

faktörlerine ait test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının 0,52 ile 0,87 arasında (7) ve ölçeklerin tamamına ait olarak hesaplanan test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının ise 0,85 (8) ile 0,87 (11) arasında olduğu rapor edilmiştir. BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ için hesaplanan test-tekrar test güvenilirlik değerlerine ve benzer yapıdaki ölçeklerin ilgili analiz sonuçlarına dayanarak, BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ'yü oluşturan faktörler ve ölçeklerin tamamına ait olarak hesaplanan test-tekrar test güvenilirlik değerlerinin yeterli olduğu görülmektedir. Elde edilen bu güvenilirlik değerleri, ölçeklerin kararlı ölçme sonuçları verdiği şeklinde de yorumlanabilir (23). BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ'yü oluşturan maddelere ilişkin faktör ve ölçek toplam puan analizinden elde edilen sonuçlara göre, BDUYDÖ'nün faktörlerini oluşturan maddelerin düzeltilmiş madde - faktör toplam puan korelasyonları 0,44 ile 0,74; düzeltilmiş madde - ölçek toplam puan korelasyonları ise 0,32 ile 0,73 arasında değişmektedir. EÇDUYDÖ'nün faktörlerini oluşturan maddelerin düzeltilmiş madde-faktör toplam puan korelasyonları 0,43 ile 0,75; düzeltilmiş madde-ölçek toplam puan korelasyonları ise 0,36 ile 0,71 arasında değişmektedir. Elde edilen korelasyon değerlerinin tamamı her iki ölçek için de 0,30 kabul düzeyinin (23,25) üzerindedir.

Yapılan madde-toplam istatistik analizi sonuçlarına göre; her iki ölçek için de gerek faktörlerden ve gerekse de ölçeklerden çıkartılması durumunda iç tutarlılık göstergesi olarak hesaplanan Cronbach alpha katsayılarını yükseltecek olan herhangi bir maddenin olmadığı, bu nedenle bütün maddelerin ait olduğu faktör ve ölçeğin bütünü ile uyum içerisinde olduğu ve ölçek ile aynı amaca hizmet ettiği görülmektedir. Madde -toplam puan analizi kapsamında hesaplanan, geliştirilen ölçeğin maddeleri ya da alt boyut toplam puanları ile ölçek toplam puanları arasındaki manidar korelasyon katsayıları güvenilirlik olduğu kadar geçerlik (iç tutarlılık) göstergesi olarak da kabul edilmekte ve ölçeğin yapı geçerliğini yansıttığı belirtilmektedir (18,33). Bu anlamda elde edilen madde-toplam puan korelasyonları BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ'nün yapı geçerliğine ilişkin birer kanıt olarak da yorumlanabilir.

Çalışmanın Sınırlılıkları ve Öneriler: BDUYDÖ ve EÇDUYDÖ'de reddedilen besin çeşitlerini gösteren maddelere yer verilememiş olması araştırmanın bir sınırlılığı olarak kabul edilebilir. İlgili maddelere, reddedilen besin çeşitleri ile birlikte reddedilme süresinin tespitinin de önemli olmasından dolayı, likert özellik taşıyan bu ölçeklerde yer verilememiş ancak yayına hazırlanmakta olan "Bebeklik ve Erken Çocukluk Dönemi Beslenme Süreci Anne Gözlem Formu"nda detaylı bir tablo ile yer verilmiştir. Çocuklardaki yeme reddini bütüncül olarak ele almak açısından bu formdan yararlanılması önerilir. Yukarıda detaylı psikometrik incelemeleri verilmiş olan her iki ölçek için de, takip eden araştırmalarda, klinik olan ve olmayan çalışma grupları üzerinde yapılacak olan bir norm çalışması ile patoloji kabul edilebilecek kesim puanının tespit edilmesi önerilir.

Sonuç: Yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin sonucunda elde edilen bulgulara ve alanda geliştirilmiş olan benzer yapıdaki çok faktörlü ölçeklerin psikometrik özelliklerinin incelemelerine dayanılarak, çalışma kapsamında geliştirilmiş olan ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliklerinin yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bebeklik ve erken çocukluk döneminde yaşanan yeme davranışı sorununu ölçmeyi hedefleyen her iki ölçeğin de ülkemiz bebek/çocuk nüfusuna özgü geliştirilmiş olan ilk ölçüm araçları olması ve gelecekte yapılacak olan araştırmalara ışık tutması açısından alanda önemli bir açığı kapatacağı düşünülmektedir.

(EK-1)*

BEBEKLİK DÖNEMİ UYUMSAL YEME DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ (BDUYDÖ)*Değerli Anne,*

Aşağıdaki maddeleri çocuğunuzun hasta olduğu dönemler hariç, normal zamanlardaki yemek yeme/beslenme ile ilgili duygu ve davranışlarını dikkate alarak işaretlemeniz gerekmektedir. Okuduğunuz maddede ifade edilen durum ya da sorun sizin çocuğunuzda yok ise “Hiçbir zaman” seçeneğini, var ise “Nadiren - Arada sırada - Genellikle - Her zaman” seçeneklerinden sizin çocuğunuz için en uygun olanını işaretleyiniz. İşaretlemelerinizi “X” şeklinde yapabilirsiniz.

ÇOCUĞUM...	Hiçbir zaman	Nadiren	Arada sırada	Genellikle	Her zaman
1. (23) Öğün sırasında kaşık ve/veya biberon uzatılır uzatılmaz başını diğer tarafa çevirir.					
2. (7)** Öğün sırasında yiyeceklere -yeme amacı ile- kendiliğinden uzanır.					
3. (46) Kendisine kalsa daha az çeşit besinle beslenir.					
4. (22) Yiyecek uzatıldığında ağızını sımsıkı kapatır.					
5. (55) Yeni besinleri denemeyi reddeder.					
6. (64) Öğünün başında birkaç lokma yer ama daha fazla yemeyi reddeder.					
7. (59) Öğün sırasında yediği bir lokma ile sonraki lokma arasındaki süre gittikçe uzar.					
8. (11) Öğünün sonunda tabağında mama/yemek kalır.					
9. (32) Verilen besinleri ağızda biriktirir ve sonra tükürür.					
10. (30) Yiyecekleri ağızda bekletir.					
11. (31) Ağızına pürüklü yiyecekler geldiğinde tükürür ya da püskürtür.					
12. (28) Çiğneme becerisine sahip olduğu halde ağızına verilen yiyecekleri çiğnememekte direnir.					
13. (51) Park, bahçe, komşunun evi gibi evin dışındaki yerlerde, evde olduğundan daha kolay yer.					
14. (52) Öğün dışındaki zamanlarda öğün zamanlarına göre daha kolay yer.					
ÇOCUĞUM...	Hiçbir zaman	Nadiren	Arada sırada	Genellikle	Her zaman
15. (53) Öğünlerini yemeyi reddeder ama öğün aralarında bisküvi, kraker, meyve gibi yiyecekleri kolaylıkla yer.					
16. (50) Annesi dışında birileri beslerken daha kolay yer.					

17. (71) Dokunduğunda yüzeyleri kendisine farklı gelen besinleri yemeyi reddeder.(Örneğin şeftali gibi tüylü meyveleri veya dokunulduğunda kayganlık hissi veren besinleri yemeyi reddeder.)					
18. (70) Aynı görünüşe sahip besinlerin tümünü yemeyi reddeder.(Örneğin çorba, puding, dondurma, sebze, meyve fark etmeksizin sarı renkli tüm besinleri veya kırmızı renkli tüm meyveleri yemeyi reddeder.)					
19. (72) Aynı çeşit besinlerden alışık olduklarını kabul eder ama diğerlerini yemeyi - içmeyi reddeder.(Örneğin sadece belirli bir markanın sütünü içer, diğer marka sütleri içmeyi reddeder.)					
20. (69) Bazı besinleri gördüğünde, kokusunu hissettiğinde veya dokunduğunda öğürmeye başlar.					

*: Ölçeğin nihai formudur, parantez içindeki numaralar ölçek deneme formunda yer alan sıra numaralarıdır.

** : Bu madde diğer maddelerin aksine olumlu ifade içerdiği için tersten puanlanmıştır.

(EK-2)*

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ UYUMSAL YEME DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ (EÇDUYDÖ)**Değerli Anne,**

Aşağıdaki maddeleri çocuğunuzun hasta olduğu dönemler hariç, normal zamanlardaki yemek yeme/beslenme ile ilgili duygu ve davranışlarını dikkate alarak işaretlemeniz gerekmektedir. Okuduğunuz maddede ifade edilen durum ya da sorun sizin çocuğunuzda yok ise “Hiçbir zaman” seçeneğini, var ise “Nadiren - Arada sırada - Genellikle - Her zaman” seçeneklerinden sizin çocuğunuz için en uygun olanını işaretleyiniz. İşaretlemelerinizi “X” şeklinde yapabilirsiniz.

ÇOCUĞUM...	Hiçbir zaman	Nadiren	Arada sırada	Genellikle	Her zaman
1. (59) Öğün sırasında yediği bir lokma ile sonraki lokma arasındaki süre gittikçe uzar.					
2. (20) Öğün zamanı geldiğinde saatlerdir bir şey yememiş olmasına rağmen “aç değilim” der.					
3. (39) Öğün sırasında konuşarak veya başka şeylerle oyalanarak yemek yemeyi geciktirir.					
4. (30) Yiyecekleri ağızda bekletir.					
5. (64) Öğünün başında birkaç lokma yer ama daha fazla yemeyi reddeder.					
6. (46) Kendisine kalsa daha az çeşit besinle beslenir.					
7. (11) Öğünün sonunda tabağında yemek kalır.					
8. (19) Öğün zamanının geldiğini anlayınca “karnım ağrıyor” demeye başlar.					
9. (70) Aynı görünüşe sahip besinlerin tümünü yemeyi reddeder.(Örneğin çorba, puding, dondurma, sebze, meyve fark etmeksizin sarı renkli tüm besinleri veya kırmızı renkli tüm meyveleri yemeyi reddeder.)					
10. (71) Dokunduğunda yüzeyleri kendisine farklı gelen besinleri yemeyi reddeder.(Örneğin şeftali gibi tüylü meyveleri veya dokunulduğunda kayganlık hissi veren besinleri yemeyi reddeder.)					
11. (72) Aynı çeşit besinlerden alışık olduklarını kabul eder ama diğerlerini yemeyi - içmeyi reddeder.(Örneğin sadece belirli bir markanın sütünü içer, diğer marka sütleri içmeyi reddeder.)					
ÇOCUĞUM...	Hiçbir zaman	Nadiren	Arada sırada	Genellikle	Her zaman
12. (69) Bazı besinleri gördüğünde, kokusunu hissettiğinde veya dokunduğunda öğürmeye başlar.					

13. (44) Yemeklerin onun istediği şekilde hazırlanması konusunda diredir.					
14. (14) Öğünün başında, öğün sırasında ve/veya öğünün sonunda çığlık atar.					
15. (17) Öğün zamanının geldiğini anlayınca veya öğün sırasında öfke nöbeti geçirir.					
16. (62) Öğün sırasında onu beslemeye çalışan kişi/kişilere vurur, tekmeler ve/veya bir şeyler fırlatır.					
17. (24) Beslenirken -oyun amacı dışında- tabağı, kaşığı vurur devirir.					
18. (51) Park, bahçe, komşunun evi gibi evin dışındaki yerlerde, evde olduğundan daha kolay yer.					
19. (52) Öğün dışındaki zamanlarda öğün zamanlarına göre daha kolay yer.					
20. (50) Annesi dışında birileri beslerken daha kolay yer.					

*: Ölçeğin nihai formudur, parantez içindeki numaralar ölçek deneme formunda yer alan sıra numaralarıdır.

Kaynakça

1. Doğan DG, Ertem İÖ. Bebeklik ve Erken Çocukluk Döneminde Yeme Sorunları. Ertem İÖ (editör).Gelişimsel Pediatri. Ankara: Çocuk Hastalıkları Araştırma Vakfı; 2005.
2. Anderson AC, Lock J. Beslenme Bozuklukları. Steiner H, Yalom DI (eds).Okul-Öncesi Çocuklarının Terapisi. (Çev. Yeşilmen ŞÇ).İstanbul: Prestij Yayınları; 2007.
3. Chatoor I. (2005). Feeding and Eating Disorders of Infancy and Early Childhood. In: Kaplan HI, Sadock RJ, Sadock VA (eds). Kaplan and Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry. (8th edition).Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2005.
4. American Psychiatric Association: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, DSM-IV, Fourth Edition, Text Revision. Washington DC: American Psychiatric Association; 2000.
5. American Psychiatric Association: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, DSM-5, Fifth Edition. Washington DC:American Psychiatric Association; 2013.
6. ZERO TO THREE. Diagnostic Classification Of Mental Health And Developmental Disorders Of Infancy And Early Childhood: Revised Edition (DC: 0-3 R). Washington DC: ZERO TO THREE Press; 2005.
7. Wardle J, Guthrie CA, Sanderson S, Rapoport L. Development of the Children's Eating Behaviour Questionnaire. J Child Psychol Psychiatry 2001; 42: 963-70.
8. Crist W, Napier-Phillips A. Mealtime Behaviors of Young Children:A Comparison of Normative and Clinical Data. JDBP. 2001; 22: 279-86.
9. Harris G, Booth IW.The nature and management of feeding problems in preschool children. In: Cooper PJ, Stein A (eds). Feeding Problems and Eating Disorders in Children and Adolescents.Chur: Harwood Academic Publishers; 1992. p. 61-85.
10. Lewinsohn PM, Denoma JM, Gau JM, Joiner TE, Striegel-Moore R, Bear P, Lamoureux B. Problematic Eating and Feeding Behaviors of 36-Month Old Children. Int J Eat Disord 2005; 38:208-19.
11. Archer LA, Rosenbaum PL, Streiner DL. The Children's Eating Behavior Inventory: Reliability and Validity Results. J Pediatr Psychol 1991; 16: 629-42.
12. Berlin KS, Davies WH, Silverman AH, Woods DW, Elizabeth A, Fischer, EA, Rudolph CD. Assessing Children's Mealtime Problems With the Mealtime Behavior Questionnaire. Children's Health Care 2010; 39: 142-56.
13. Yılmaz R, Esmeray H, Erkorkmaz Ü. Çocuklarda Yeme Davranışı Anketinin Türkçe Uyarlama Çalışması. Anadolu Psikiyatri Derg. 2011; 12: 287-94.
14. Wardle J, Sanderson S, Guthrie CA, Rapoport L, Plomin R. Parental Feeding Style and the Intergenerational Transmission of Obesity Risk. Obes Res 2002; 10: 453-62.
15. Karasar N. Bilimsel Araştırma Yöntemi .15. baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2005.

16. Tezbaşaran AA. Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu. 2. baskı. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları; 1997.
17. DeVellis RF. Scale Development. Theory and Applications. 2nd edition. California: Sage Publications Inc.; 2003.
18. Tavşancıl E. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. 3. baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2006.
19. Büyüköztürk Ş, Çakmak EK, Akgün ÖA, Karadeniz Ş, Demirel F. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Yayınları; 2008.
20. Kalaycı Ş. Faktör Analizi. Kalaycı Ş (editör). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti; 2005.
21. Çokluk Ö, Şekercioğlu G, Büyüköztürk Ş. Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik ve Lisrel Uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi; 2012.
22. Şeker H, Gençdoğan B. Psikoloji ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2006.
23. Büyüköztürk Ş. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum. 7. baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık; 2007.
24. Durmuş B, Yurtkoru SE, Çinko M. Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi. 4. baskı. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş; 2011.
25. Demir MÖ. Sosyal Bilimlerde İstatistiksel Analiz: SPSS 20 Kullanım Kılavuzu. Ankara: Detay Yayıncılık; 2012.
26. Alpar R. Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlilik. Ankara: Detay Yayıncılık; 2010.
27. Alpar R. Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler. 3. baskı. Ankara: Detay Yayıncılık; 2011.
28. Şencan H. Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlilik ve Geçerlilik. Ankara: Seçkin Yayınları; 2005.
29. Şimşek ÖF. Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş, Temel İlkeler ve Lisrel Uygulamaları. Ankara: Ekinoks Eğitim Danışmanlık Hiz. ve Bas. Yay. Dağ. San. ve Tic. Ltd. Şti; 2007.
30. Sümer N. Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar. Türk Psikoloji Yazıları 2000; 3: 49-74.
31. Çakmak EK, Güneş E, Çiftçi S, Üstündağ MT. Web Sitesi Kullanılabilirlik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik, Güvenirlilik Analizi ve Uygulama Sonuçları. PEGEGOG 2011;1: 31-40.
32. Özdamar K. Paket Programlar ile İstatistik Veri Analizi. 4. baskı. Eskişehir: Kaan Kitabevi; 2002.
33. Ergin DY. Ölçeklerde Geçerlik ve Güvenirlilik. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 1995; 7: 125-48.